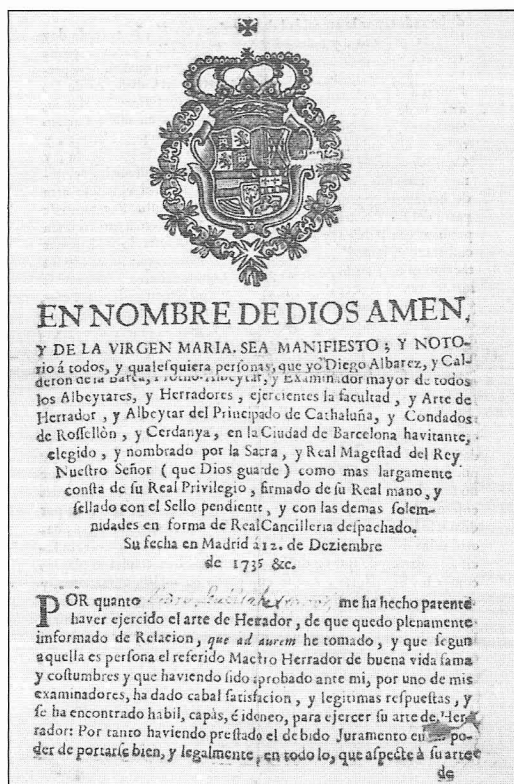

LA FERRERIA DE RUPIT

Una visita al senyor Francesc Rovira i Gallifa per parlar de Rupit i dels seus records ens van fer sentir unes vivències que intentarem plasmar en aquest article per a Els Cingles de Collsacabra.

Durant la visita a casa seva, ens mostrà uns baixos relleus en pedra, que podrien, per ells mateixos, ser objecte d'un article monogràfic sobre la seva obra.

Fragment del títol
de ferrador
Foto: Antoni Trujols

En aquest escrit ens centrarem en en seu taller de ferrer. Varem començar anant al seu arxiu de documents antics i ens n'ensenyà un de molt curiós i ens diu: "Això és un títol de ferrador que era fet a un avantpassat de casa que també es deia Pere Rovira a l'any 1735 i el dia que varen venir aquí i que el varen fer ferrador era el 1765. En el títol s'expliquen totes les condicions que s'havia de tenir per ferrar; un que tingués mals costums, que s'emborratxés... no podia ser ferrador a causa que el treball de ferrador era de responsabilitat; hem de pensar que ferrar les cavalleries calia fer-ho bé. Podem veure que sota l'escrit imprès hi ha els *sellos* i les re-

vistes que se li feien. Aquest títol de ferrador el permetia ferrar a tot Catalunya, que era un privilegi que no el donaven a tots els ferradors. S'exigien unes condicions de portar una vida ordenada i si tenia bona vista. També donaven les condicions que calien per poder ferrar. Les ferradures velles no podien tornar-se a posar així com els claus si s'havien clavat un cop no es podien tornar-se a fer servir, perquè en aquells temps els claus eren *puiosos* de la punta, i al ser *puiós* al partir-se la punta del clau podia anar per fora i un tros per dins i punxar el cavall. Després havien de ferrar els dels pobres de solemnitat de franc segons diu el títol, i tenien l'obligació, que si un dia l'exèrcit els necessitava per ferrar uns cavalls en batalla, d'anar-hi. En els títols més recents també consten les mateixes obligacions".

Un cop vistos els papers i especialment el títol de ferrador, varem anar a la ferreria, on en Francesc Rovira ens explicà:

"Aquesta ferreria és de l'any 1711 i fins avui (ens mostra la manxa) Aquesta manxa és la primera que hi va haver i hi ha una data del 1711, també tenim una enclusa que és del 1710; el darrer ferrer que hi va haver era el meu germà que va morir l'any 1973, o sigui que des del 1711 fins el 1973 hi ha hagut sempre ferrers. Aquí havíem fet moltes classes d'eines de tall per anar al camp, fangues, cànecs, destrals, volants, etc".

A les revisions de cada any hi consta una que és d'un tal Calderon de la Barca i era de les últimes inspeccions a l'any 1768. Continua la seva explicació:

"Especialment es ferraven matxos de bast; com que hi havia molt carbó s'havien de ferrar sovint, n'hi havia uns 25, venien inclús de Sant Feliu, aquí n'hi havia que tenien 3 matxos. Es posaven ben bé una trentena de ferradures a la setmana entre uns i altres. El carbó de les Guillerries es posava en carros i es portava cap a Vic, últimament ja ho feien en camió; aquí a Rupit tot el que es pujava des de les Guillerries, de Susqueda i Sau, es pujava en matxos de bast pels cingles de Sallent ja que no hi havia carreteres.

El transport amb animals va durar fins l'any 65 o 70. Els darrers que van venir a ferrar, era un d'aquí que es deia en Dorca que tenia matxos de bast i després en Carolet i en Bora de Sant Feliu. Als anys 65-70 es varen acabar el matxos perquè es va anar perdent el fer carbó i també es van fer altres sistemes per treure de les Guilleries les sàrries de carbó amb tractor i amb cable. Des de llavors de matxos ja no n'hi han hagut més”.

“Quan es va acabar la feina als anys 70, la ferreria va dedicar-se a fer les aixades, les fangues i els magalls. Perquè la gent que anava a treballar al bosc havien de menester el magall i la destal i això era la feina que feien aquí; i aquestes eren les feines que feien els ferrers. Més cap aquí, amb el creixement del ram de la construcció vàrem dedicar-nos a fer reixes i portes i una sèrie de coses de la mecànica. Ja va desaparèixer la manera de treballar llavors”.

“Els matxos es feien servir per llaurar així com els bous en una època en què no hi havia els tractors. Els bous també els ferràvem i les vaques també. Era un altre tipus de ferradura la del bou i la vaca, ja no era de peu rodó, que diem, era de peu *corcat*. No n'hi havia gaires de pagesos que ferressin els bous, però la majoria ho feien ja que si els feien treballar per llocs empedrats o carreteres se'ls hi *cascaven* els cascots i anaven coixos i s'havien de ferrar”.

“Les arades també les arreglàvem i també en vàrem fer alguna d'arada. Acabada la guerra, que no es trobava gaire de res, amb el meu germà n'havíem fet alguna d'arada, encara tenim una roda nova; més tard ja no en vàrem fer. L'arada per llaurar amb bous i vaques, molt bous, però *vamos* hi havia qui tenia un *parei* de vaques i també llauraven. Nosaltres també arreglàvem les arades, hi havia més d'un tipus d'arada, n'hi havia que

en deïem rascacuixes, però *vamos*, més que tot ho feien amb l'arada que tenia dos *orions*¹. Després ja van venir els tractors que portaven les arades acoblades i aleshores arreglàvem les arades d'aquests tractors”.

En Francesc
Rovira treballant a
la farga
Foto: Antoni Trujols

Després de les explicacions, vàrem acabar gaudint de la visita d'una ferreria i un taller mecànic del costat. En Francesc Rovira ens va ensenyar com, en pocs minuts, es pot encendre la farga i fer un element decoratiu amb un tros de ferro que al roig viu és manejable, aparentment, amb facilitat.

Tal com hem vist, les ferreries havien tingut una gran importància per al desenvolupament de la vida econòmica i social d'aquells temps no tan llunyans. L'evolució dels temps ha fet que aquest ofici hagi pràcticament desaparegut. Amb aquest article volem deixar constància d'aquest ofici que fou tan important.

Antoni Trujols - Ernest Gutiérrez

¹ *Orions* “orellons”: dues pales corbes que tenen algunes arades per ajudar a donar la volta la terra del solc.

BAR - RESTAURANT CAN MIQUEL

c. Les Fonts, 4
Tel. 93 856 50 83

08511 TAVERNET
(Barcelona)

Hostal Collsacabra

BAR-RESTAURANT • HABITACIONS

Passeig de les gorgues, 6 Tel. 93 856 81 53
08511 SANTA MARIA DE CORCÓ - L'ESQUIROL